

Moderní vyučování

Základní principy

Nová doba - nové vzdělávání

- S otevřením se zahraničním vlivům se v českém školství vyvinuly dva proudy vzdělávání
 - tradiční a inovativní
- Vznikají nové pojmy, posunuje se význam starších pojmů
 - Kurikulum
 - Výuka X vyučování
 - Strategie výuky X metody výuky

Vlastnosti současné výuky

- aktivizující,
- činnostní,
- zkušenostní,
- samostatná a kooperativní,
- orientovaná především na dítě

Teoretické zakotvení

- Konstruktivistická teorie učení
 - Konstruktivismus je ve své širší podobě založený na tom, že učící se jedinec si sám aktivně buduje svou představu o světě, o životě a o sobě.
- Teorie tzv. „mozkově kompatibilního učení“,
 - zabývá se učením z hlediska biologických procesů,
 - říká, že vhodné uspořádání učebního procesu je otázkou správného porozumění procesu vytváření sítí neuronů v mozku člověka.
- Individuální styly učení
 - že každý žák má svůj osobitý styl a strategie, které mu nejlépe vyhovují.

Klíčová témata

- učební proces žáka:
 - procesy, které probíhají, když se žák učí,
- prostředí pro učení:
 - v jakém prostředí, v jakém klimatu je učení nejefektivnější,
- výuková činnost učitele:
 - učitel je koordinátorem učebních aktivit, případně jedním ze členů učící se komunity.

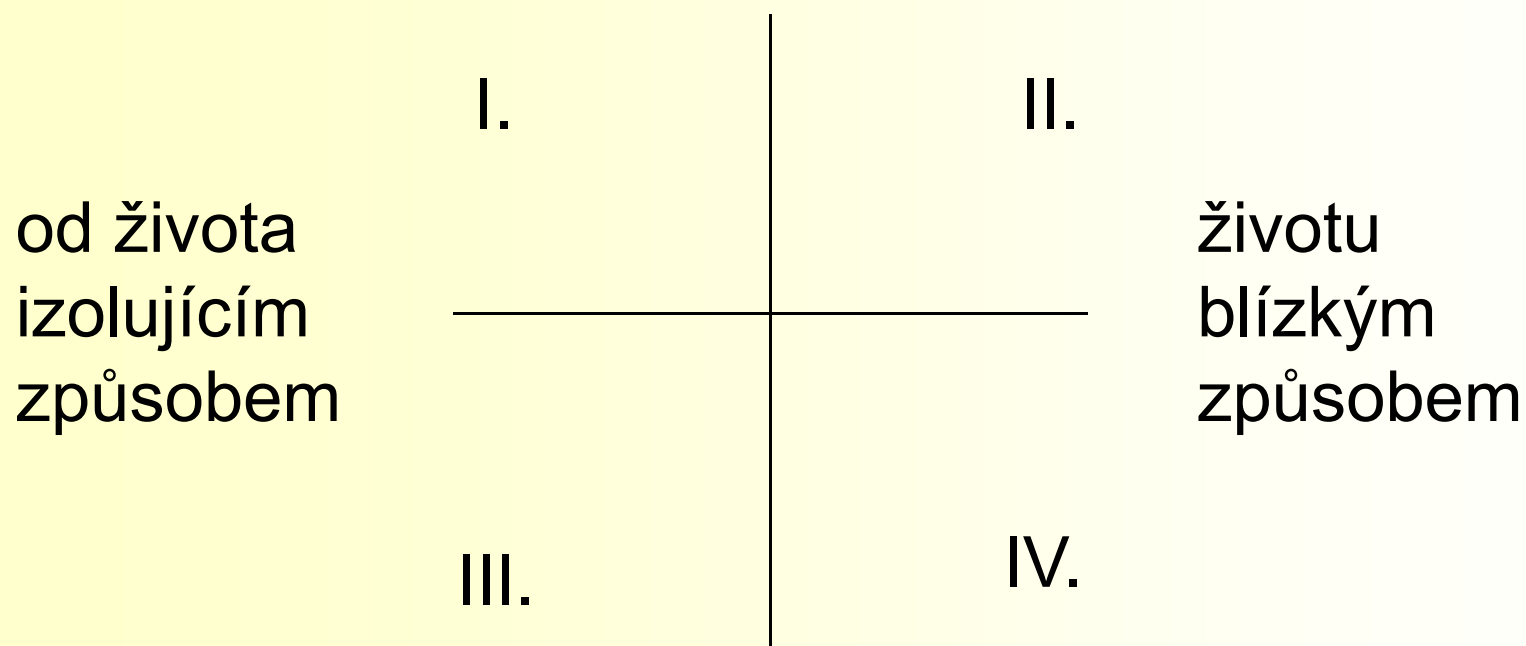
Učební činnost žáka

- Žádné učení nezačíná v prázdné mysli žáka. Nové poznání se vždy váže k předchozímu vědění (někdy se hovoří o prekonceptech). Toho je třeba využít a stavět na existující poznatkové struktuře v mysli žáka.
- Učení je sdílením už poznatého s druhými lidmi. Opět je nezbytné toho využít a posilovat komunikaci mezi žáky a mezi žáky a učitelem.

Prostředí podporující učení

Autokratické vedení výuky

Demokratické vedení výuky

Výuková činnost učitele 1/2

- Učitel má za úkol budovat bezpečné prostředí, nevytvářet stresové situace (pozor, i zbrklé a nepromyšlené rychlé změny ve způsobu školní práce mohou tyto situace vyvolat), neponižovat žáka a neurážet ho, především ne tehdy, když vysloví naivní nebo i zcela nesprávný názor.
- Učitel nesmí vyhrocovat soutěživost mezi dětmi. Soutěžení v míře přiměřené nemusí být škodlivé, ale motivovat žáka má především vědomí vlastní kompetence a hodnota vlastního výkonu, nikoliv vědomí, že ostatní dosáhli horšího výkonu než on.

Výuková činnost učitele 2/2

- Učitel by měl oceňovat tvořivost, odvahu pouštět se do náročných úkolů a složitých problémů, kritičnost, smělost v myšlení. Měl by si vážit ochoty experimentovat, vyslovit stanovisko a hájit si je, sdílet své myšlenky, ale i aktivní participace na učebních aktivitách.
- Učitel musí respektovat potřeby žáka. Např. možnost pracovat svým tempem je skutečnou fyziologickou potřebou, její neuspokojení brání úspěšnému průběhu procesu učení.
- Učitel má respektovat a akceptovat rozmanitost žákovských vyjádření, jejich produktů, postojů atd.

Nenahraditelné role učitele

- Učitel jako facilitátor, který podpoří učební procesy tím, že uspořádá učební materiál, zvýrazní to podstatné, pomůže stanovit cíle a hlídá jejich dosahování. Vyhledává skrytý potenciál žáka.
- Učitel jako koordinátor, tedy člověk, který uspořádává společné aktivity žáků, dá prostor sdílení poznatků, spolupráci. Dohlíží na využití potenciálu sociální dimenze učebních procesů.
- Učitel participující na procesech učení, který se tím, že se zapojuje do učebních aktivit, stává modelem učícího se jedince.

Rozfázování výuky

Fáze vyučovací hodiny, „tradiční“ model	Fáze vyučovací hodiny, konstruktivistický model
Motivace	Evokace
Expozice	Uvědomění si významu
Fixace	Reflexe

E – U - R

- evokace
 - každé učení začíná tím, že si žák uvědomí a slovy vyjádří, co sám ví nebo co si myslí, že ví o předloženém tématu, zároveň formuluje i nejasnosti a otázky, které k tématu má, a na které bude hledat v další fázi odpověď;
- uvědomění si významu
 - konfrontace původního žákova konceptu daného tématu se zdrojem nových informací, názorů, nově formulovaných souvislostí (pokus, pozorování, text, film, přednáška atd.);
- reflexe
 - žák přeformuluje své chápání tématu pod vlivem nových informací i diskusí se spolužáky, uvědomí si, co nového se naučil, které z původních představ se potvrdily, které naopak vyvrátily, uvědomí si i názory a postoje druhých lidí (spolužáků, učitele) k tématu.

Tradiční X konstruktivistický model

- Důrazu na hlavního aktéra
 - v „tradičním“ modelu je to učitel (jde z větší části o fáze jeho práce), v konstruktivistickém modelu je to žák (jde o fáze jeho učení).
- Pojetí procesu výuky a jeho vztahu k procesu učení
 - členění do fází motivace - expozice - fixace je členěním vnějším, určeným organizačním rozčleněním hodiny, rozfázování evokace - uvědomění si významu - reflexe se opírá o vnitřní procesy učení žáka.

Hodnocení

- Proměňuje-li se pojetí učebních procesů ve škole, musí to jít ruku v ruce s proměnou hodnotících postupů.
- Hodnocení je procesem komunikace a jeho výstup je jakýmsi komunikačním kódem, pomocí kterého je žákův výkon porovnán jednak se standardem, jednak s výkony ostatních žáků.
- Zároveň je nástrojem porovnání žákova výkonu vzhledem k jeho učebnímu potenciálu.

Základ pro funkční hodnocení 1/3

- Jasná kritéria srozumitelná žákovi, formulovaná explicitně a veřejně, nejlépe spolu s žáky. Nelze spoléhat na jakousi vágní „informační hodnotu známky“, protože jen sama známka neposkytuje dostatečně strukturovanou informaci k tomu, aby mohla sloužit jako vodítko pro další učení.

Základ pro funkční hodnocení 2/3

- Komunikace se žákem má být věcná a specifická, má diferencovat mezi složkami žákova výkonu tak, aby se žák mohl řídit získanou informací ve své učební aktivitě. Pokrok by měl být oceňován stejně jako absolutní hodnota výkonu, čímž se maximalizuje motivační potenciál, který je v hodnocení skryt.

Základ pro funkční hodnocení 3/3

- Je třeba nabízet žákovi příležitosti k sebehodnocení. Autonomie žáka v oblasti sebehodnocení umožní žákovi dávat sám sobě zpětnou vazbu ke svému výkonu a zároveň je dobrou prevencí podléhání sebeuspokojení z náhodných úspěchů.

Čtením a psaním ke kritickému myšlení

- Grecmanová, Urbanovská, Novotný
- Respektování individuálních stylů učení a typů inteligence
- Třífázový výukový model – evokace – uvědomění si významu – reflexe (E-U-R)
- Řada originálních metod pro jednotlivé fáze výuky
- Učitel se posunuje do role partnera a rádce
- Učící se komunita

Angažované učení

- Stanislav Červenka
- „...jakýsi typ rozvíjejícího vyučování.“
- Vychází z přirozené potřeby žáka poznávat, což dělá dobrovolně a rád.
- Rozhodujícím aspektem není to, že žák získá velké množství informací, ale fakt, že žák chce sám další informace získávat.

10 principů angažovaného učení

- samostatné myšlení a kolektivní spolupráce,
- angažovanosti a zodpovědnosti za svěřené úkoly,
- uplatnění pozitivní motivace,
- dobrovolnosti a uvědomělé tvořivé činnosti,
- pochopení učiva všemi žáky,
- řešení náročných úkolů,
- respektování osobnosti,
- převaha kladného hodnocení,
- funkčního využívání neobvyklých pedagogických situací
- otevřený systém výchovy a vzdělávání

Z čeho studovat

- NOVOTNÝ, Petr. *Výukový proces z pohledu současné školní didaktiky*. In: Novotný, P., Pol, M. (eds.) *Vybrané kapitoly ze školní didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 17 – 28.
- ČERVENKA, Stanislav. *Angažované učení*. Praha: T. Houška, 1992, 95 s.
- GRECMANOVÁ, URBANOVSKÁ, NOVOTNÝ. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex, 2000, 159 s. ISBN 80-85783-28-2

